

Τα Κείμενα Εργασίας του ΙΕΝΕ

Η σειρά των Κειμένων Εργασίας (Working Papers) που εκδίδονται από το ΙΕΝΕ αναφέρονται σε επιλεγμένα και επίκαιρα θέματα που άπτονται του ενεργειακού τομέα και αναλύονται και παρουσιάζονται από τους πλέον ειδικούς στο χώρο αυτό.

Αντικειμενικός σκοπός είναι η έγκυρη ενημέρωση των μελών του και των στελεχών των εμπλεκόμενων φορέων του Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα, η μεταφορά γνώσεων και εμπειριών καθώς και η συζήτηση εποικοδομητικών προτάσεων σε συγκεκριμένα θέματα.

Τα κείμενα εργασίας διατίθενται δωρεάν και αποτελούν μια προσφορά του ΙΕΝΕ.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στο επίκαιρο και πολύπλοκο θέμα της μετάβασης στην απελευθερωμένη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φωτίζει και συζητά κρίσιμα θέματα λειτουργίας της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

Το ΙΕΝΕ ευχαριστεί θερμά τον Δρ. Ευάγγελο Λεκατσά για το κείμενο εργασίας που επεξεργάσθηκε και παρουσιάζεται σε αυτό το τεύχος και ευελπιστεί ότι αυτό αποτελεί μια σημαντική προσφορά στον επιστημονικό, τεχνικό και επιχειρηματικό κόσμο καθώς και στην Δημόσια Διοίκηση που εμπλέκονται στον Ενεργειακό Τομέα.

Η παρούσα έκδοση έχει υποστηριχθεί από την δικηγορική εταιρεία **Κυριακίδης, Γεωργόπουλος & Δανιόλος Ησαΐας** στο πλαίσιο του προγράμματός της για τη δημοσιοποίηση θεμάτων που άπτονται του Ενεργειακού Τομέα.

Ημερομηνία έκδοσης κειμένου εργασίας: Μάρτιος 2007

Απαγορεύεται η ολική ή μερική αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή και με οποιοδήποτε μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτογραφικό, ηχογραφικό ή άλλο), χωρίς την άδεια του εκδότη. Επιτρέπεται η χρήση επιμέρους υλικού της έκδοσης με αναφορά της πηγής.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2004 | Working Paper No1

του Δρ. Ευάγγελου Λεκατσά
Μηχανολόγου-Ηλεκτρολόγου
Προέδρου ΔΕΣΜΗΕ

Αρχές αποτελεσματικής λειτουργίας
της Ελληνικής αγοράς Ηλεκτρικής ενέργειας

Περίεχόμενα

Εισαγωγή	4
Ο νόμος 2773/99 και οι αδυναμίες του	6
Οι Εθνικές ιδιαιτερότητες	7
Οι προιαθείσες νομοθετικές αλλαγές	7
Είναι τα νέα προτεινόμενα μέτρα επαρκή	9
Το δέον γενέσθαι	11
Συμπεράσματα	14

Εισαγωγή

Επτά έτη μετά την θέση σε ισχύ της Οδηγίας 96/92/EK και τρία και πλέον έτη μετά την θεωρητική απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στην χώρα μας όλοι διαπιστώνουν σήμερα ότι δεν υπήρξε μέχρι τώρα πραγματικός ανταγωνισμός στην παραγωγή και στην προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας προς επιλέγοντες πελάτες. Για την αντιμετώπιση της ολοφάνερης πλέον επενδυτικής απραξίας η ΡΑΕ (Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας) κατέθεσε, στο τέλος του 2002, μία πρότασή της για την αντικατάσταση του νόμου 2773/99 με στόχο την θεραπεία των αδυναμιών και ελλείψεων που παρατηρήθηκαν στα έτη που πέρασαν από το τυπικό άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρισμού στην Ελλάδα. Η πολιτεία εψήφισε τον νόμο 3175/2003 ο οποίος ελάχιστα τροποποιεί τον 2773/99, δεν θεραπεύει τις αδυναμίες που επισημάνθηκαν από την ΡΑΕ, αλλά μάλλον στοχεύει στην ικανοποίηση των ποικίλων αντιτιθέμενων κατασκευαστικών και συνδικαλιστικών συμφερόντων που είναι συνδεδεμένα με την μονοπωλιακή δομή του τομέα ηλεκτρισμού στην Ελλάδα. Είναι στόχος της παρουσίασης αυτής να αναλύσει τα κυριότερα προβλήματα που προκύπτουν από τις επιταγές της Οδηγίας 96/92/EK και να διατυπώσει τις προϋποθέσεις για την ορθολογική θέσπιση κανόνων που θα οδηγήσουν σε μια αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς ηλεκτρισμού στην Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε, το καλοκαίρι του 2003 την νέα Οδηγία 2003/54/EK, η οποία ουσιαστικά καταργεί την Οδηγία 96/92/EK.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι τα ηλεκτρικά συστήματα έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που δεν μπορεί να αγνοηθούν κατά τον σχεδιασμό μίας νέας απελευθερωμένης αγοράς:

- Η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας μεταβάλλεται εντός ευρέων ορίων μέσα στον ημερήσιο κύκλο, αλλά και εποχιακά μέσα στον ενιαύσιο κύκλο. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει οικονομικά βιώσιμη λύση στο θέμα της αποθήκευσης μεγάλων ποσοτήτων ηλεκτρισμού, απαιτείται η τήρηση σημαντικών περιθωρίων εφεδρείας ισχύος προκειμένου να υπάρχει πάντοτε *spare capacity* δυνατότητα κάλυψης του κυμαινόμενου φορτίου. Το σημερινό διασυνδεδεμένο σύστημα της ΔΕΗ. π.χ. έχει ένα μέσο φορτίο τάξεως 6000MW, αλλά διατηρεί μία εγκατεστημένη ισχύ 10700MW περίπου, προκειμένου να μπορεί να αντιμετωπίζει την καλοκαιρινή, λόγω κλιματικών, αιχμή των 9100MW που διαρκεί ελάχιστες, λιγότερες από 30, ώρες το χρόνο.
- Για τις περισσότερες εφαρμογές του ηλεκτρισμού ως αγαθού δεν υπάρχει υποκάταστο, το δε κόστος των διακοπών ηλεκτρικού ρεύματος για την οικονομία, την δημόσια υγεία και την εθνική ασφάλεια είναι πολύ μεγάλο. Το γεγονός αυτό, στον σημερινό τεχνολογικό πολιτισμό μας, καθιστά την βραχυχρονίως προσδιοριζόμενη ζήτηση του αγαθού ηλεκτρισμός εντόνως ανελαστική.
- Εκτός από την ανελαστικότητα της ζήτησης είναι δυνατόν η προσφορά της ηλεκτρικής ενέργειας να εξαρτάται από απρόβλεπτους παράγοντες όπως π.χ. οι καιρικές συνθήκες. Τούτο έχει ιδιαίτερος μεγάλη επίδραση σε συστήματα που έχουν στηρίξει την ηλεκτροπαραγωγή τους κατά πολύ μεγάλο ποσοστό στην υδροηλεκτρική παραγωγή.
- Το χρονικό διάστημα που απαιτείται για την εγκατάσταση νέου ηλεκτροπαραγωγικού δυναμικού είναι πολύ μεγάλο και τα τελευταία χρόνια έχει μεγαλώσει περισσότερο λόγω των συχνά υπερβολικών περιβαλλοντικών ελέγχων και περιορισμών που έχουν επιβληθεί. Στην καλλίτερη περι-

πτωση η εγκατάσταση μίας νέας μονάδας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας απαιτεί τουλάχιστον τρία έτη. Εάν η απόφαση κατασκευής ληφθεί όταν ήδη οι τιμές στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας έχουν πάρει ανοδική πορεία προειδοποιώντας ότι υπάρχει στενότητα διαθέσιμης ισχύος και άρα το σύστημα χρειάζεται ενίσχυση, τότε η ελαχίστη περίοδος των τριών ετών είναι επαρκές χρονικό διάστημα για να σημειωθούν αυξήσεις τιμών και κρίση, λόγω στενότητας ισχύος, στην αγορά.

- Τέλος, σημειώνουμε ότι ο ηλεκτρισμός, ως αγαθό, είναι ομογενές προϊόν. Αυτό σημαίνει ότι όταν παρέχεται, μέσω ενός δικτύου, έχει τα ίδια ποιοτικά χαρακτηριστικά (π.χ. τάσεως και συχνότητας) για όλους τους καταναλωτές ανεξάρτητα από ποίο παραγωγό προέρχεται η ενέργεια. Έτσι ο ανταγωνισμός μεταξύ των παραγωγών περιορίζεται μόνο στο επίπεδο της τιμής του προϊόντος χωρίς να συνυπάρχουν κριτήρια ποιότητας.

Από τα παραπάνω ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ηλεκτρισμού ως αγαθού προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- ✓ Ότι σε κάθε σύστημα είναι αναγκαίο να υπάρχει ένα ικανό περιθώριο εφεδρείας ώστε να καλύπτεται με ασφάλεια η περίοδος αιχμής.
- ✓ Ότι οι τιμές συγκροτούνται, λόγω των δυνάμεων του ανταγωνισμού, μόνον όταν υπάρχει επαρκές περιθώριο διαθέσιμης εφεδρικής ισχύος.
- ✓ Ότι, συνεπώς, για την εξασφάλιση της διαθεσιμότητας της ισχύος, δηλαδή την αποφυγή περιστατικών απόσυρσης μονάδων εκ προθέσεως ούτως ώστε να δημιουργηθούν τεχνητά συνθήκες κρίσεως, είναι αναγκαίο να νομοθετηθούν μέτρα τα οποία θα καθιστούν δύσκολη και οικονομικά ασύμφορη την εκδήλωση τέτοιων συμπεριφορών.

Σε μία καλά σχεδιασμένη αγορά θα πρέπει η αξία της πωλούμενης κιλοβατώρας να περιλαμβάνει, εκτός από το μεταβλητό κόστος (κυρίως κόστος καυσίμου), και το σταθερό κόστος των επενδύσεων (κόστος ισχύος) για την εγκατάσταση παραγωγικού δυναμικού και την εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού ποσοστού εφεδρείας.

Οι απαιτήσεις αυτές, της ύπαρξης επαρκούς περιθωρίου εφεδρικής εγκατεστημένης ισχύος, αλλά και ταυτόχρονα της επαρκούς διαθεσιμότητας της ισχύος, δημιουργούν ένα κόστος αρκετά υψηλό, το οποίο δεν μπορεί, και δεν είναι επιθυμητό να μπορεί, να ανακτάται στις περιόδους κρίσεως δια της εκτοξεύσεως των τιμών σε επίπεδα κοινωνικώς μη αποδεκτά.

Για το λόγο αυτό εκτός από την βραχυπρόθεσμη αγορά, που λειτουργεί συνήθως μέσω του διαχειριστή του συστήματος, υπάρχει πάντοτε μία παράλληλη εξομαλυντική μεσομακροπρόθεσμη αγορά συμβάσεων μεταξύ παραγωγών και πελατών τους. Οι δύο αγορές είναι αλληλένδετες υπό την έννοια ότι οι συμβολαιοποιούμενες τιμές στην αγορά των συμβάσεων δεν αυξομειώνονται ταχέως, αλλά αντικατοπτρίζουν εκτιμήσεις των μέσων όρων των έντονα αυξομειούμενων ωριαίων τιμών της βραχυπρόθεσμης αγοράς και περιορίζονται εντός συμβολαιοποιημένων ορίων ώστε να μοιράζεται το ρίσκο δίκαια μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

Ο νόμος 2773/99 και οι αδυναμίες του

Ο Ελληνικός νόμος 2773/99 για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρισμού υιοθετεί ένα μοντέλο αγοράς το οποίο δεν μπορεί να λειτουργήσει ως αγορά και δεν δημιουργεί προϋποθέσεις για την προσέλκυση επενδύσεων σε νέο παραγωγικό δυναμικό. Πράγματι, ο νόμος αυτός αφενός παρέχει το δικαίωμα στους Επιλέγοντες Καταναλωτές να συνάπτουν ελεύθερως συμβάσεις με προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας (αγορά συμβάσεων) και αφετέρου επιτρέπει τις, μέσω του διαχειριστή του συστήματος, αγοραπωλησίες μικρών ποσοτήτων ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ των παραγωγών (βραχυπρόθεσμη αγορά αποκλίσεων). Οι αγοραπωλησίες στην αγορά των αποκλίσεων θα γίνονται στην Οριακή Τιμή του Συστήματος που ορίζεται ότι είναι η «πιο υψηλή προσφερθείσα τιμή» μεταβλητού κόστους «παραγωγής ενεργού ισχύος που εντάσσεται στο Σύστημα σε δεδομένη χρονική περίοδο».

Το μοντέλο αυτό δεν συνιστά αγορά και δεν μπορεί να λειτουργήσει για τους ακόλουθους λόγους:

- Η βραχυπρόθεσμη «αγορά» των αποκλίσεων είναι ατελής «αγορά», αφού επιβάλλει οι αγοραπωλησίες να γίνονται σε τιμή που δεν είναι πλήρης, δηλαδή δεν περιλαμβάνει το κόστος των επενδύσεων, αλλά μόνο το μεταβλητό κόστος καυσίμου.
- Η «αγορά» των συμβάσεων είναι μία κρυφή «αγορά» αφού αναφέρεται σε διμερείς συμβάσεις μεταξύ ενός Παραγωγού και ενός Επιλέγοντος Καταναλωτού και δεν θα γνωρίζει κανείς, πλην των συμβαλλομένων μερών, την συμφωνημένη τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας. Υποθέτουμε πάντως ότι οι παραγωγοί θα επιθυμούν να ανακτήσουν το πλήρες κόστος τους, δηλαδή το μεταβλητό και το σταθερό κόστος των επενδύσεών τους, άρα οι κρυφές τιμές των συμβάσεων θα είναι πλήρεις τιμές.
- Οι δύο αυτές «αγορές» δεν είναι αλληλένδετες, δηλαδή οι τιμές της μίας αγοράς δεν βρίσκονται σε άμεση σχέση με τις τιμές της άλλης, αφού η μία αγορά είναι ατελής και η άλλη πλήρης. Στην πραγματικότητα μία ατελής «αγορά» και μία κρυφή «αγορά» σχηματίζουν μία μη αγορά, υπό την έννοια ότι δεν είναι αγορά ένα μόρφωμα στο οποίο η συνάντηση της προσφοράς με την ζήτηση δεν οδηγεί σε μία διαφανώς καθορισμένη και γνωστή σε όλους τιμή.
- Κανένας παραγωγός δεν θα θελήσει να παράγει ενέργεια παρέχοντάς την μόνο στο μεταβλητό της κόστος. Επομένως κανένας παραγωγός δεν θα θελήσει να επενδύσει σε μονάδες ενδιαμέσου φορτίου ή αιχμής όταν γνωρίζει εκ των προτέρων ότι ουδέποτε θα μπορέσει να ανακτήσει το κεφάλαιο των επενδύσεων του. Η επενδυτική απροθυμία, η οποία παρατηρείται, αποδίδεται από πολλούς στις πολύπλοκες και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες και στις αβεβαιότητες που προκύπτουν από το γεγονός ότι δεν έχουν καθοριστεί ακόμη τα θέματα σχετικά με την απελευθέρωση της αγοράς και την τιμή μεταφοράς του φυσικού αερίου, αλλά ούτε και τα διαχωρισμένα κατά δραστηριότητα τιμολόγια της ΔΕΗ. Κανείς, όμως μέχρι στιγμής, δεν έχει υποψιασθεί ότι το ίδιο το μοντέλο της (μη) αγοράς του νόμου 2773/99 έχει μέσα του ως δομικό στοιχείο το σπέρμα της επενδυτικής απραξίας.

Οι Εθνικές ιδιαιτερότητες

Ο Ελληνικός τομέας ηλεκτρισμού έχει, όμως, ορισμένες ιδιαιτερότητες που αξίζει να αναλυθούν, ώστε να αποφευχθούν οι αδυναμίες και οι κρίσεις που εμφανίστηκαν σε άλλες χώρες.

Επί μακράν σειράν ετών η ΔΕΗ έκανε επαρκείς επενδύσεις, διατηρώντας περιθώρια διαθέσιμης ισχύος γύρω στο 20%. Ας σημειωθεί ότι τα τελευταία δύο χρόνια το περιθώριο διαθέσιμης ισχύος έχει, λόγω της ραγδαίας αύξησης των κλιματιστικών, μειωθεί στο επικίνδυνα χαμηλό επίπεδο του 10%, χωρίς όμως η πολιτεία να επιτρέπει στη ΔΕΗ την ανάκτηση, από τους καταναλωτές, των επενδυόμενων κεφαλαίων της. Η πολιτική αυτή εφαρμόστηκε συνεχώς με ευθύνη όλων των κυβερνήσεων των προηγούμενων 40 ετών και οδήγησε βαθμιαία τη ΔΕΗ σε υπερχρέωση. Σήμερα, που η ιστορία της ΔΕΗ γυρνάει σελίδα, η επιχείρηση αυτή, με σύνολο ενεργητικού (μετά την πρόσφατη επανεκτίμηση των παγίων της) ανερχόμενο στα 9.18 δις €, αποδείχθηκε ότι οφείλει προς τρίτους 5.5 δις € και προς τον ασφαλιστικό φορέα του προσωπικού της 9.7 δις €. Από την άλλη πλευρά έχει επιτυχώς εξηλεκτρίσει τη χώρα και οι Έλληνες καταναλωτές απολαμβάνουν εξωπραγματικά χαμηλές τιμές, αφού ουδέποτε εκλήθησαν να καταβάλουν πλήρως το κόστος των επενδύσεων και των βαρών του παρελθόντος.

Αυτή η Ελληνική ιδιαιτερότητα θα οδηγήσει, στην χώρα μας, στο παγκοσμίως πρωτότυπο αποτέλεσμα της αύξησης των τιμών ηλεκτρικού ρεύματος με την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρισμού! Αν δεν γίνουν αυξήσεις των τιμολογίων ώστε να καθίσταται δυνατή η ανάκτηση των επενδύσεων και εάν δεν διορθωθούν οι νόμοι 2773/99 και 3175/2003 ώστε στις αγορές και πωλήσεις ενέργειας μέσω του Διαχειριστή του Συστήματος Μεταφοράς η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας να περιλαμβάνει όχι μόνο το μεταβλητό κόστος καυσίμου, αλλά και το σταθερό κόστος των επενδεδυμένων κεφαλαίων, τότε η ήδη διαφαινόμενη επενδυτική απραξία θα οδηγήσει πολύ γρήγορα και την χώρα μας σε ενεργειακή κρίση πριν καν απελευθερωθεί η αγορά ηλεκτρισμού. Ίσως δεν έχει κατανοηθεί ακόμη ότι μία σωστά σχεδιασμένη, απελευθερωμένη αγορά ηλεκτρισμού πρέπει να στηρίζεται κυρίως σε μία καθημερινή, διαφανή αγορά που θα εμπεριέχει το μηχανισμό κατανομής του φορτίου με βάση την ελαχιστοποίηση του κόστους καυσίμου του συστήματος, αλλά ταυτόχρονα θα δημιουργεί και τις προϋποθέσεις για την ανάκτηση, από τους παραγωγούς, του κόστους των επενδεδυμένων κεφαλαίων τους, καθιερώνοντας μία πλήρη και φανερή σε όλους τιμή της κιλοβατώρας. Η πλήρης αυτή τιμή θα είναι η βάση για τον υπολογισμό των τιμών της αλληλένδετης αγοράς των διμερών συμβολαίων (ή/και Πιστοποιητικών Διαθέσιμης Ισχύος, όπως προτείνει η ΡΑΕ), ώστε να επιτυγχάνεται, κατά το δυνατόν, δίκαιο μοίρασμα του επιχειρηματικού ρίσκου μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

Οι προταθείσες νομοθετικές αλλαγές

Εκτός από τις παραπάνω γενικές θεωρητικές αδυναμίες των νόμων, τρία έτη μετά την νομική απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στην χώρα μας διαπιστώνεται, έμπρακτα πλέον, ότι δεν υπήρξε μέχρι σήμερα πραγματικός ανταγωνισμός ούτε στην παραγωγή ούτε στην προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σε επιλέγοντες πελάτες. Για το λόγο αυτό, επιπλέον της αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου, η ΡΑΕ έχει επίσης θέσει σε δημόσια διαβούλευση ένα νέο λεπτομερές σχέδιο Κωδίκων Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλ. Ενέργειας με στόχο την λεπτομερή

περιγραφή των κανόνων λειτουργίας της υπό εκκώλυση αγοράς ηλεκτρισμού στην χώρα μας. Οι κύριοι λόγοι που υπαγορεύουν τις νομοθετικές και κανονιστικές αλλαγές είναι:

- Οι νέοι επενδυτές έχουν σήμερα αδυναμία να σχηματίσουν μία πελατειακή βάση. Αυτό θα μπορεί να γίνει μόνο μετά από 3-4 χρόνια όταν θα έχουν κατασκευάσει τις νέες μονάδες παραγωγής τους.
- Χωρίς επαρκή πελατειακή βάση τα πιστωτικά ιδρύματα αρνούνται την χρηματοδότηση νέων μονάδων θεωρώντας τις επενδύσεις αυτές υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου.
- Οι υφιστάμενοι νόμοι δεν επιτρέπουν την ύπαρξη προμηθευτών-χονδρεμπόρων, αλλά ούτε και μηχανισμών απορρόφησης της παραγωγής των νέων μονάδων μέσω οργανωμένων προ-θεσμιικών, αλλά και βραχυπρόθεσμων ανταγωνιστικών αγορών, που ασφαλώς θα διευκόλυναν τον ανταγωνισμό και την είσοδο νέων παραγωγών στην αγορά.
- Η δεσπόζουσα θέση της ΔΕΗ δεν αφήνει περιθώρια επιβίωσης των νεοεισερχομένων στην αγορά. Το γεγονός π.χ. ότι η ΔΕΗ αποτελούσε, με το ν. 2773/99, το «τελευταίο καταφύγιο» για όλους τους καταναλωτές αποτελούσε διάκριση υπέρ αυτής η οποία αποθάρρυνε τους Επιλέγοντες Καταναλωτές να αναζητήσουν προμηθευτή διαφορετικό από την ΔΕΗ.
- Δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη ο λογιστικός διαχωρισμός της ΔΕΗ με συνέπεια να μην είναι δυνατός ο καθορισμός των τιμολογίων χρήσης του συστήματος Μεταφοράς και των δικτύων Διανομής και να μην είναι δυνατόν να διαπιστωθούν τυχόν υπάρχουσες σταυροειδείς επιδοτήσεις μεταξύ δραστηριοτήτων της ΔΕΗ, αλλά και μεταξύ κατηγοριών καταναλωτών.
- Είναι ασαφές το θεσμικό πλαίσιο απελευθέρωσης της αγοράς του Φ. Αερίου, που αποτελεί και το μόνο επιτρεπόμενο καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Για να λυθούν τα παραπάνω προβλήματα πρέπει να νομοθετηθούν και να κωδικοποιηθούν τα ακόλουθα σημεία:

- Να δημιουργηθεί η οργανωμένη Ημερήσια Αγορά Ηλεκτρικής Ενέργειας και παράλληλα να θεσμοθετηθεί Προθεσμιική Αγορά Ηλεκτρικής Ενέργειας.
- Να αναβαθμιστεί ο ρόλος του ΔΕΣΜΗΕ (Διαχειριστή Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας), ο οποίος θα πρέπει να αναλάβει την επιπλέον αποστολή να είναι το «τελευταίο καταφύγιο» για τους καταναλωτές που δεν μπορούν να βρουν ενέργεια μέσω προμηθευτών.
- Να προβλεφθεί η θέσπιση ειδικού ανταποδοτικού τέλους υπέρ του ΔΕΣΜΗΕ για την προαγορά Πιστοποιητικών Διαθεσιμότητας Ισχύος προκειμένου να έχει την δυνατότητα να ανταποκριθεί στην επιπλέον αποστολή του.
- Να θεσπιστούν τα Πιστοποιητικά Διαθεσιμότητας Ισχύος τα οποία θα εκδίδονται από τους παραγωγούς και θα αγοράζονται από τον ΔΕΣΜΗΕ και από τους Προμηθευτές (οι οποίοι δεν θα έχουν αναγκαστικά δικές τους εγκαταστάσεις παραγωγής) προκειμένου να αποδεικνύεται η ικανότητα τους ότι μπορούν να καλύπτουν τις υποχρεώσεις τους προς τους καταναλωτές.
- Να καθοριστεί χρονοδιάγραμμα σταδιακής διεύρυνσης των Επιλεγόντων Καταναλωτών σύμφωνα με τις επιταγές της νέας Οδηγίας 2003/54

Όλα τα παραπάνω μέτρα είναι προς την σωστή κατεύθυνση προκειμένου να ανοίξει η

αγορά, αρκεί βεβαίως να σχεδιαστούν σωστά οι λεπτομέρειές τους. Η Προθεσμιακή Αγορά Ηλεκτρικής Ενέργειας και τα Πιστοποιητικά Διαθεσιμότητας Ισχύος είναι μέτρα που διευκολύνουν τους επενδυτές και τους χονδρεμπόρους. Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι οι Οδηγίες 96/92 και 2003/54 έχουν ως κύριο στόχο την απελευθέρωση των καταναλωτών. Συνεπώς τα μέτρα αυτά θα είναι επιτυχή στο βαθμό που οι καταναλωτές θα αποκτήσουν πράγματι την δυνατότητα να επιλέγουν τον παραγωγό ή τον προμηθευτή της αρεσκείας των, όπως άλλωστε είναι και ο τελικός στόχος των Οδηγιών αυτών.

Το νέο ουσιαστικό στοιχείο των προτάσεων της ΡΑΕ είναι τα Πιστοποιητικά Διαθεσιμότητας Ισχύος. Τα χαρτιά αυτά πιστεύεται ότι θα υποκαταστήσουν την υποχρέωση κατοχής εγκατεστημένης ισχύος παραγωγής, που επέβαλε στους προμηθευτές ο ν.2773/99. Οι προμηθευτές θα αγοράζουν Πιστοποιητικά Διαθεσιμότητας Ισχύος από τους παραγωγούς προκειμένου να τα χρησιμοποιήσουν ως εγγυητικά έγγραφα για να πείσουν καταναλωτές ότι έχουν την δυνατότητα να τους παρέχουν ηλεκτρική ενέργεια. Οι παραγωγοί έχοντας πωλήσει τέτοια πιστοποιητικά σε προμηθευτές θα έχουν αφενός εισπράξει ένα τμήμα του κεφαλαίου που χρειάζονται για να κατασκευάσουν μία νέα μονάδα παραγωγής και αφετέρου θα μπορούν να εξασφαλίσουν την χρηματοδότηση των επενδύσεων τους από τα πιστωτικά ιδρύματα παρουσιάζοντας τις συμφωνίες τους με τους προμηθευτές.

Είναι τα νέα προτεινόμενα μέτρα επαρκή;

Το βασικό ερώτημα που προκύπτει είναι εάν οι ρυθμίσεις, που προτάθηκαν παραπάνω και υποστηρίζονται από την ΡΑΕ, είναι επαρκείς για να γίνει μία ουσιαστική και όχι μόνο τυπική απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρισμού στην Ελλάδα ή όχι;

Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό πρέπει να αναλυθούν σε μεγαλύτερο βάθος τα αίτια στα οποία οφείλεται το σημερινό αδιέξοδο.

1. Η ΔΕΗ διαθέτει ένα πλήρες καλάθι μονάδων με όλες τις τεχνολογίες (πλην πυρηνικών) και κατά συνέπεια μπορεί να αντιμετωπίσει φορτία βάσεως, φορτία ενδιαμέσου φορτίου και φορτία αιχμής. Αντίθετα, με την απόφαση της ΡΑΕ να αδειοδοτηθούν μόνο μονάδες φυσικού αερίου, οι υποψήφιοι επενδυτές περιορίζονται μόνο στην εξυπηρέτηση πελατών με φορτία ενδιαμέσου φορτίου και αιχμής. Συνεπώς η πλήρης εξυπηρέτηση των πελατών αυτών θα μπορεί να γίνει μόνον εάν οι επενδυτές υπογράψουν συμβόλαια για τα φορτία βάσεως με τον μοναδικό προμηθευτή που διαθέτει μονάδες βάσεως, δηλαδή την ΔΕΗ. Η τελευταία, έχουσα το μονοπώλιο των μονάδων βάσεως, είναι φανερό ότι έχει την δύναμη να τους εκβιάσει. Το γεγονός αυτό αποτελεί τον πρώτο λόγο αποθάρρυνσης των υποψηφίων αδειούχων παραγωγών να επενδύσουν σε νέες μονάδες παραγωγής.
2. Μία δεύτερη δυσκολία συνίσταται σ' αυτό που αποκαλείται «πρόβλημα εναρκτήριου λακτίσματος» (kick off problem). Η ομαδική και ταυτόχρονη χορήγηση αδειών σε έξι τουλάχιστον επενδυτές για την ανέγερση ισάριθμων μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με φυσικό αέριο εξανεμίζει το επιχείρημα ότι, επειδή το Ελληνικό ηλεκτρικό σύστημα παρουσιάζει μία ταχύτατη αύξηση της κατανάλωσης (σε αιχμή αλλά και σε ενέργεια), οι νέες μονάδες έχουν εγγυημένη την απορρόφηση της παραγόμενης από αυτές ενέργειας. Το

επιχείρημα αυτό είναι ορθό εάν οι 6 μονάδες κατανεμηθούν σε μία χρονική περίοδο 10 ετών με ρυθμό εγκατάστασης μίας μονάδας ανά δύο περίπου χρόνια. Με ένα πρόγραμμα σταδιακής εγκατάστασης των νέων αυτών μονάδων θα ήταν δυνατόν κάθε νέα μονάδα να αναλαμβάνει αμέσως την αύξηση της ζήτησης. Αντίθετα, η ταυτόχρονη χορήγηση αδειών σε τόσους υποψηφίους επενδυτές δεν τους δημιουργεί την απαιτούμενη αίσθηση ασφάλειας για να πραγματοποιήσουν την επένδυσή τους, αφού είναι βέβαιο ότι το Ελληνικό σύστημα δεν χρειάζεται μονομιάς την εγκατάσταση 2600MW. Η ανασφάλεια των επενδυτών επιτείνεται από το γεγονός ότι, παράλληλα με τις άδειες για μονάδες φυσικού αερίου, δόθηκαν και άδειες για υδροηλεκτρικές μονάδες ισχύος 500MW, το υψηλό κόστος κατασκευής των οποίων δημιουργεί την βεβαιότητα ότι και αυτές δεν θα υλοποιηθούν για τους ίδιους περίπου λόγους. Οι μόνες επενδύσεις που θα υλοποιηθούν είναι οι επενδύσεις μονάδων με προνομιακή μεταχείριση. Τέτοιες είναι οι μονάδες από ΑΠΕ, κυρίως αιολικά πάρκα, οι οποίες, εκτός από την επιδότηση τους για λόγους περιβαλλοντικούς, έχουν εξασφαλισμένη την απορρόφηση της παραγόμενης ενέργειας τους και μάλιστα σε εκτός ανταγωνισμού λίαν ικανοποιητικές τιμές

3. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι, ενώ φθάσαμε να έχουμε χορηγήσει άδειες για νέες μονάδες συνολικής ισχύος 5000 MW περίπου, εν τούτοις, δεν έχουμε ακόμη ξεκαθαρίσει τους κανόνες του παιχνιδιού. Η καθημερινή, ώρα με την ώρα, αγορά, πάνω στην οποία θα στηρίζονται όλες οι άλλες –προθεσμιακές και συμβολαίων- αγορές, δεν έχει ακόμη αποσαφηνιστεί πως ακριβώς θα λειτουργεί. Ο Κώδικας της ΡΑΕ για την «Διαχείριση του Συστήματος και των Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας» είναι υπό δημόσια διαβούλευση ενώ και ο ΔΕΣΜΗΕ άρχισε να ετοιμάζει δικό του αντίστοιχο Κώδικα !!! Με τον τρόπο αυτό δεν είναι υπερβολή να λεχθεί ότι κανείς σήμερα δεν γνωρίζει με ποίους ακριβώς κανόνες θα κατανέμεται το φορτίο στις θερμικές μονάδες, στις υδροηλεκτρικές μονάδες και στις διασυνδέσεις. Η κυρίαρχη ΔΕΗ διαθέτει 3000MW υδροηλεκτρικών μονάδων τα οποία, χωρίς ιδιαίτερο κόστος μπορεί να θέτει σε λειτουργία ή να αποσύρει όποτε θέλει. Ποίος θα τολμήσει να κατασκευάσει θερμική μονάδα στο Ελληνικό σύστημα χωρίς να γνωρίζει λεπτομερώς τους κανόνες διαχείρισης των υδροηλεκτρικών μονάδων και χωρίς να είναι λεπτομερώς γνωστοί οι κανόνες οικονομικής εκκαθάρισης της καθημερινής αγοράς; Έτσι όμως, παραμένει η σύγχυση και, φυσικά, κανείς υποψήφιος επενδυτής δεν θα τολμήσει να προχωρήσει στην υλοποίηση των επενδυτικών του σχεδίων.
4. Για την θεραπεία των αδυναμιών της προηγούμενης παραγράφου, το ΥΠΑΝ είχε, πριν από μερικούς μήνες, προτείνει την εγγυημένη από τον (κρατικό) ΔΕΣΜΗΕ χρησιμοποίηση των νέων θερμικών μονάδων επί τουλάχιστον 6000 ώρες ετησίως στην πλήρη τους ισχύ. Αλλά αυτό:
 - Θα οδηγήσει σε πολύ αντιοικονομική λειτουργία του συστήματος αφού σε ώρες χαμηλού φορτίου οι νέες μονάδες φυσικού αερίου θα εξακολουθούν να λειτουργούν υποκαθιστώντας τον φθηνό λιγνίτη με το ακριβό φυσικό αέριο, προκαλώντας ζημιά πολλών εκατομμυρίων Ευρώ ετησίως στην ελληνική κοινωνία.
 - Είναι παράνομο διότι ουσιαστικά θέτει εκτός ανταγωνισμού τις εν λόγω νέες μονάδες για ένα νομοθετημένο μεγάλο χρονικό διάστημα (επτά ή δώδεκα ετών).
 - Ταυτόχρονα μία τέτοια νομοθετική ρύθμιση δεν οδηγεί σε απελευθέρωση των καταναλωτών όπως επιτάσσει η Οδηγία 96/92 και η διάδοχος αυτής 2003/54. Η αγορά

παραμένει κλειστή αφού όλη η ενέργεια των νέων μονάδων θα αγοράζεται εγγυημένα από τον ΔΕΣΜΗΕ και δεν δίδεται καμία δυνατότητα στους Επιλέγοντες Καταναλωτές να επιλέγουν τον προμηθευτή τους εκτός εάν ο ΔΕΣΜΗΕ υποχρεωθεί να πωλεί την ενέργεια αυτή σε χονδρεμπόρους εκτός της ΔΕΗ.

- Το καθεστώς αυτό δεν πρόκειται να σταματήσει μετά την λήξη της περιόδου των επτά ή δώδεκα ετών γιατί πάλι οι επενδυτές νέων μονάδων την εποχή εκείνη θα ζητούν να υπαχθούν στις ίδιες ευνοϊκές ρυθμίσεις εγγυημένης αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας από τον ΔΕΣΜΗΕ.

Για τους παραπάνω λόγους είναι βέβαιο ότι οι παραπάνω προτάσεις δεν είναι συμβατές προς τις Οδηγίες 96/92 και 2003/54.

5. Εδώ πρέπει να γίνει κατανοητό ότι, μαζί με την αναγκαία αναθεώρηση των νόμων 2773/99 και 3175/2003, είναι απαραίτητη η ολοκλήρωση και η προσαρμογή του συνόλου των κανονιστικών διατάξεων (Προεδρικών Διαταγμάτων και Υπουργικών Αποφάσεων, κλπ). Αλλά ούτε αυτό είναι αρκετό για να δημιουργηθούν οι σωστές προϋποθέσεις για να ανοίξει η αγορά. Θα πρέπει οι κανονιστικές αυτές διατάξεις να φθάσουν σε τέτοιο βαθμό λεπτομέρειας ώστε να αποκλείονται, κατά το δυνατόν, παρανοήσεις ή παρερμηνείες που δημιουργούν κλίμα αποτροπής της υλοποίησης των επενδύσεων. Κανείς δεν πρόκειται να επενδύσει εκατοντάδες εκατομμύρια Ευρώ εάν δεν γνωρίζει τι ακριβώς θα γίνεται στην καθημερινή ημερήσια αγορά ηλεκτρισμού.

Το δέον γενέσθαι

Με δεδομένο ότι βρισκόμαστε ήδη τρία και πλέον έτη ύστερα από το θεωρητικό άνοιγμα της αγοράς στην Ελλάδα και προκειμένου να απελευθερωθεί η αγορά ηλεκτρισμού στην χώρα μας όχι με βίαιες κινήσεις, αλλά με ομαλό τρόπο και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις Οδηγίες της ΕΕ, πρέπει να γίνουν τα ακόλουθα:

- Να αναθεωρηθούν οι νόμοι 2773/99 και 3175/2003 ούτως ώστε η ημερήσια αγορά να καταστεί πλήρης, δηλαδή οι αγοραπωλησίες σ' αυτήν να γίνονται στην Οριακή Τιμή του Συστήματος, που θα προσδιορίζεται από το μεταβλητό κόστος της υψηλότερης προσφοράς ενεργού ισχύος που θα είναι αναγκαίο να ενταχθεί στο Σύστημα, προσαυξανόμενης με μία πρόσθετη τιμή για την κάλυψη του κόστους επενδύσεων των παραγωγών ώστε το σύστημα να διαθέτει πάντοτε ικανή εφεδρική, αλλά και διαθέσιμη ισχύ και να μην αντιμετωπίζει τον κίνδυνο ενεργειακών κρίσεων. Η εξασφάλιση δίκαιων, διαφανών, αμερόληπτων και χωρίς διακρίσεις κανόνων ανταγωνισμού στην κύρια ημερήσια αγορά είναι εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την απελευθέρωση της αγοράς και τη δημιουργία προθεσμιακής αγοράς και αγοράς συμβολαίων.
- Θα πρέπει επίσης να ληφθούν μέτρα τόνωσης του ανταγωνισμού με την χρησιμοποίηση όλων των εναλλακτικών και περιβαλλοντικά αποδεκτών τεχνολογιών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας – χωρίς, δηλαδή, τον εκ των προτέρων αποκλεισμό καυσίμων όπως ο άνθρακας. Η διεύρυνση των χρησιμοποιούμενων καυσίμων με την ένταξη στο Σύστημα μίας τουλάχιστον μονάδας άνθρακα 600MW, εφόσον μία τέτοια λύση αποδειχθεί ότι είναι συμβατή με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας, είναι μέτρο που επιβάλλεται τόσο από οικονομική

- άποψη όσο και από την άποψη της τόνωσης του ανταγωνισμού. Ο άνθρακας, ως πρωτογενής πηγή ενέργειας, έχει τα πλεονεκτήματα της χαμηλής και αρκετά σταθερής τιμής, καθώς και της πολλαπλότητας χωρών προέλευσης, άρα αυξημένης ασφάλειας εφοδιασμού.
- Να δημοσιευθούν όσα Προεδρικά Διατάγματα και Υπουργικές Αποφάσεις δεν έχουν ακόμη δημοσιευθεί και να αναθεωρηθούν, κάτω από το πνεύμα του ενός και μόνου νέου νόμου, τα ήδη δημοσιευμένα Π.Δ και Υ.Α. Σημειώνουμε ότι, ύστερα από τη θέση σε ισχύ της νέας Οδηγίας 2003/54/ΕΚ, ο νέος νόμος θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τα προβλεπόμενα στην νέα Οδηγία, τα οποία οδηγούν σε απελευθέρωση όλων των καταναλωτών μέχρι την 1η Ιουλίου του 2007 και σε νομικό διαχωρισμό του Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής (κατ' αναλογία προς τον ΔΕΣΜΗΕ για το Δίκτυο Μεταφοράς).
 - Να ξεκαθαριστούν οι αιωρούμενες ασάφειες ως προς τον χειρισμό των διασυνδέσεων του δικτύου της χώρας με συστήματα γειτονικών χωρών, με κύριο στόχο την τόνωση του ανταγωνισμού.
 - Να αποσαφηνιστεί επίσης ο χειρισμός των υδροηλεκτρικών μονάδων από τον ΔΕΣΜΗΕ και τη ΡΑΕ και να ανακοινωθούν και τεθούν σε δημόσια διαβούλευση οι αλγοριθμικές διαδικασίες Εκκαθάρισης της Αγοράς και Κατανομής του Φορτίου στις μονάδες παραγωγής. Δεδομένης της πολυπλοκότητας των Κωδίκων ο ΔΕΣΜΗΕ και η ΡΑΕ θα πρέπει να οργανώσουν σεμινάρια (πιθανώς σε συνεργασία με πανεπιστημιακό φορέα) για την εκπαίδευση τόσο του δικού τους προσωπικού όσο και του προσωπικού των ενδιαφερομένων να συμμετάσχουν στην αγορά παραγωγών και προμηθευτών.
 - Να δημοσιευθεί ένας Κανονισμός δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των Επιλεγόντων Καταναλωτών. Η ιδιότητα του Επιλέγοντος Καταναλωτού πρέπει να θεωρείται πλεονέκτημα και όχι μειονέκτημα για τον καταναλωτή. Η αναδιάρθρωση του Τομέα Ηλεκτρισμού θα είναι επιτυχής μόνον όταν οι πιέσεις των μη Επιλεγόντων Καταναλωτών για απελευθέρωσή τους ισχυροποιηθούν και οδηγήσουν τελικώς σε πιέσεις για την πλήρη απελευθέρωση όλων των καταναλωτών, ανεξαρτήτως των επιταγών της νέας Οδηγίας. Ας σημειωθεί ότι σήμερα στην χώρα μας Επιλέγοντες είναι όλοι οι καταναλωτές που είναι συνδεδεμένοι στην υψηλή τάση και στη μέση τάση (περίπου 7500 καταναλωτές). Σύμφωνα με την νέα Οδηγία, το αργότερο από 1ης Ιουλίου 2004, Επιλέγοντες Καταναλωτές θα είναι όλοι οι καταναλωτές πλην των οικιακών, δηλαδή περίπου ένα εκατομμύριο, ενώ από 1ης Ιουλίου 2007 θα είναι όλοι οι Έλληνες καταναλωτές δηλαδή περίπου 6,5 εκατομμύρια.
 - Να ολοκληρωθεί ο λογιστικός διαχωρισμός των βασικών λειτουργιών της ΔΕΗ (Λιγνιτωρυχεία, Παραγωγή, Μεταφορά, Διανομή, Εμπορία) καθώς και αντίστοιχος διαχωρισμός των λοιπών δραστηριοτήτων της (θυγατρικές και διασυνδεδεμένες εταιρίες και φορείς π.χ. Τηλεπικοινωνίες, ΔΕΣΜΗΕ, ΟΑΠ-ΔΕΗ κλη) ούτως ώστε να αποφεύγονται οι σταυροειδείς επιδοτήσεις που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό, αλλά και να καταστεί δυνατόν να προσδιοριστούν τα τμήματα εκείνα της ΔΕΗ τα οποία δεν λειτουργούν με ικανοποιητική οικονομική απόδοση. Σημειώνουμε ότι η Οδηγία 96/92 απαιτεί όπως ο λογιστικός διαχωρισμός των δραστηριοτήτων των καθετοποιημένων επιχειρήσεων γίνει «ως εάν οι δραστηριότητες αυτές πραγματοποιούνται από ξεχωριστές εταιρίες». Για τον λόγο αυτό ο λογιστικός διαχωρισμός των δραστηριοτήτων της ΔΕΗ θα πρέπει να γίνει υπό την εποπτεία της ΡΑΕ και όχι από την ίδια την ΔΕΗ. Η ΡΑΕ οφείλει να ορίσει ιδικής της επιλογής εταιρία ορκωτών λογιστών για τον σκοπό αυτό ούτως ώστε να καταστεί δυνατόν να:

- ✓ Διαχωρίζονται τα πάγια περιουσιακά στοιχεία κάθε δραστηριότητας καθώς και να επιμεριστούν σε κάθε δραστηριότητα οι οικονομικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις κάθε δραστηριότητας, ούτως ώστε να μπορεί κάθε δραστηριότητα να συντάξει τον ιδιόν της ισολογισμό και τον ιδιόν της πίνακα αποτελεσμάτων.
- ✓ Καθορίζονται τα τιμολόγια των μονοπωλιακών τμημάτων της ΔΕΗ (δίκτυα Μεταφοράς, Διανομής) προκειμένου να εξασφαλιστεί ισότιμη πρόσβαση όλων των χρηστών (Παραγωγών, Καταναλωτών) στα δίκτυα Μεταφοράς και Διανομής. Σημειώνουμε ότι η νέα Οδηγία προβλέπει νομικό διαχωρισμό των διαχειριστών Μεταφοράς και Διανομής.
- ✓ Εγκριθούν τα αρχικά τιμολόγια προς Μη Επιλέγοντες Καταναλωτές. Ο καθορισμός των τιμολογίων της ΔΕΗ προς τους μη Επιλέγοντες Καταναλωτές με βάση το πραγματικό κόστος αυτής είναι αναγκαίος προκειμένου να αποφευχθεί η επιδότηση των Επιλεγόντων σε βάρος των μη Επιλεγόντων Καταναλωτών και η στρέβλωση του ανταγωνισμού. Η καθιέρωση λογιστικής διαχωρισμένων τιμολογίων θα έδινε την δυνατότητα σε Επιλέγοντες και μη Επιλέγοντες Καταναλωτές να έχουν σαφέστερη αντίληψη του επιπέδου τιμών και του ανταγωνισμού στη αγορά ηλεκτρισμού, ενώ ταυτόχρονα θα δημιουργήσει σε όλους την αίσθηση ότι στην αγορά ισχύουν κανόνες ισονομίας.
- ✓ Καθορίζονται τα κόστη των επικουρικών υπηρεσιών και η έγκριση των σχετικών τιμολογίων τους ή, εναλλακτικά, να διατυπωθούν εκείνοι οι κανόνες της αγοράς δια των οποίων θα καθορίζονται οι τιμές των επικουρικών υπηρεσιών.
- ✓ Επιδιώκεται η τόνωση του ανταγωνισμού μεταξύ των κύριων δραστηριοτήτων της ΔΕΗ (Ορυχεία, Παραγωγή, Μεταφορά, Διανομή, Εμπορία, Τηλεπικοινωνίες, κλπ). Η Εμπορία π.χ. θα πρέπει να έχει την δυνατότητα, χάριν των Επιλεγόντων Καταναλωτών που θα εξυπηρετεί, να είναι και η ίδια Επιλέγων Προμηθευτής, δηλαδή να έχει την δυνατότητα να προμηθεύεται ηλεκτρική ενέργεια, για τις ανάγκες των Επιλεγόντων Καταναλωτών της, από παραγωγούς εκτός της Παραγωγής της ΔΕΗ, εάν αυτό είναι οικονομικά συμφέρον για την δραστηριότητα αυτή.
- ✓ Να προσδιοριστεί το κόστος μεταφοράς του Φυσικού Αερίου μέσα από το δίκτυο της ΔΕΠΑ και να καθοριστεί η τιμή του Φυσικού Αερίου και να διατυπωθούν οι κανόνες απελευθέρωσης της αντίστοιχης αγοράς αυτού σύμφωνα με την νέα Οδηγία 2003/55/ΕΚ για το Φυσικό Αέριο.
- ✓ Να προετοιμαστούν τα κείμενα των συμβάσεων τις οποίες πρέπει να συνάψουν οι κάτοχοι αδείας παραγωγής ή/και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας με τον ΔΕΣΜΗΕ (συμβάσεις σύνδεσης, συναλλαγών και χρήσεως του Συστήματος και λειτουργίας των εγκαταστάσεών τους στα πλαίσια λειτουργίας του Συστήματος).
- ✓ Να απαλλαγεί, σταδιακά, η ΔΕΗ από τις υποχρεώσεις δημοσίου συμφέροντος με την ανάληψη του κόστους των υποχρεώσεων αυτών (Υδροηλεκτρικά-άρδευση, κοινωνική πολιτική κλπ) από το Κράτος. Αυτό μπορεί να γίνει ύστερα από συνομολόγηση προγραμματικών συμφωνιών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ του ΔΕΣΜΗΕ και του Κράτους με αντίστοιχο καταμερισμό του κόστους μεταξύ Κράτους (δηλαδή των φορολογουμένων) και ΔΕΣΜΗΕ (δηλαδή των καταναλωτών) ανάλογα με την περίπτωση.
- ✓ Να αρχίσει η εγκατάσταση των κατάλληλων μετρητικών διατάξεων και του αναγκαίου τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού για την υλοποίηση της ημερήσιας αγοράς.

Συμπεράσματα

Η μετάβαση από το σημερινό μονολιθικό-μονοπωλιακό σχήμα σε μία απελευθερωμένη αγορά δεν μπορεί να γίνει εάν δεν συνειδητοποιηθεί ότι η επιχειρούμενη αλλαγή προϋποθέτει την θέσπιση κανόνων ίσης μεταχείρισης για όλους τους παίκτες της αγοράς. Είναι συνεπώς αυτονόητο ότι από ένα καθεστώς στο οποίο ΔΕΝ επιτρεπόταν στη μονοπωλιακή επιχείρηση να ανακτά τα επενδεδυμένα κεφάλαιά της –καθεστώς στο οποίο ουδείς αποδέχεται να συμμετάσχει- πρέπει να μεταβούμε σε ένα καθεστώς στο οποίο όλοι οι συμμετέχοντες στην αγορά θα μπορούν να ανακτούν τόσο τα λειτουργικά τους κόστη όσο και τα κεφάλαιά τους.

Όποιες νομοθετικές ρυθμίσεις υιοθετηθούν θα πρέπει να οδηγούν στην ανάπτυξη νέας εγκατεστημένης ισχύος ώστε η ικανοποίηση του αυξανόμενου φορτίου να επιτυγχάνεται με το μικρότερο κόστος αλλά και υπό συνθήκες ασφάλειας εφοδιασμού, αξιοπιστίας και ελαχιστοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Η εξασφάλιση υγιών και αμερόληπτων κανόνων ανταγωνισμού, όπως περιγράφηκε εν συντομία παραπάνω, είναι εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την ανάπτυξη νέου παραγωγικού δυναμικού.

Για την άρση του επενδυτικού αδιεξόδου, έχει προταθεί και έχει ήδη δοθεί η εντολή σε υπό κρατική διαχείριση εταιρίες, όπως τα ΕΛΠΕ και η ΔΕΠΑ, να προχωρήσουν σε κατασκευή μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η μεθόδευση αυτή σπάει την μονολιθικότητα του τομέα ηλεκτρισμού στην χώρα μας, όμως δεν οδηγεί σε πραγματική απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρισμού αφού τόσο η ΔΕΗ όσο και οι «ανταγωνίστριες» ΔΕΠΑ και ΕΛΠΕ θα εξακολουθούν να έχουν διοικήσεις διοριζόμενες από την εκάστοτε κυβέρνηση, άρα θα έχουν κοινό κέντρο αποφάσεων και συνεπώς ανύπαρκτο μεταξύ τους ανταγωνισμό. Συνεπώς, το μέτρο αυτό θα είχε κάποιο νόημα να εξετασθεί, προκειμένου να ξεπεραστούν οι αρχικές δυσκολίες του ανοίγματος της αγοράς ηλεκτρισμού, μόνο στην περίπτωση κατά την οποία οι ιδιωτικοποιήσεις των ΔΕΠΑ και ΕΛΠΕ προχωρήσουν σε βαθμό τέτοιο ώστε η διοίκησή τους να ελέγχεται από τους εκτός κεντρικής κυβέρνησης μετόχους των.

Τέλος είναι φανερό ότι για να ανοίξει αποτελεσματικά η αγορά θα χρειαστεί όχι μόνον ένας νέος νόμος που θα αποσαφηνίζει όλα τα ανοικτά κανονιστικά θέματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, αλλά και ένας νόμος που θα εξοπλίζει με τις αναγκαίες εξουσιοδοτήσεις τον ΔΕΣΜΗΕ και την ΡΑΕ ώστε, σε συνεργασία, να μπορέσουν να επιβάλουν, κατά την δύσκολη πρώτη μεταβατική πενταετία, την ισονομία και τον ρυθμιστικό έλεγχο στην αγορά. Είναι συνεπώς αναγκαία η ενίσχυση των αρμοδιοτήτων και δικαιοδοσιών τους ούτως ώστε οι φορείς αυτοί να καταστούν ουδέτεροι και ικανοί να φέρουν με επιτυχία εις πέρας το δύσκολο έργο της απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρισμού. Ταυτόχρονα θα χρειαστεί μία αφύπνιση και αναβάθμιση της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Δρος Ευαγγέλου Λεκατσά

Ο συγγραφέας είναι Μηχανολόγος-Ηλεκτρολόγος ΕΜΠ (1964) και Διδάκτωρ της αυτής σχολής του ΕΜΠ (1971). Διετέλεσε Επιμελητής και εν συνεχεία Ειδικός Επιστήμων στο ΕΜΠ (1966-87). Μηχανικός της ΔΕΗ από το 1969, διετέλεσε Διευθυντής Προγραμματισμού (1991-93), Βοηθός Γενικός Διευθυντής της ΔΕΗ (1993) και Διευθυντής στο Γεν. Δ/ντή της ΔΕΗ (1994-2004). Σήμερα είναι Πρόεδρος του Δ.Σ. του ΔΕΣΜΗΕ και μέλος του Συμβουλίου Εθνικής Ενεργειακής Στρατηγικής. Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ και Γενικός Γραμματέας του Πανελληνίου Συλλόγου Διπλωματούχων Μηχανολόγων Ηλεκτρολόγων (1982-1986), και Πρόεδρος του 1ου Διαμερίσματος του Δήμου Αθηναίων (1987-1990). Έχει επανειλημμένα εκλεγεί μέλος της Αντιπροσωπείας του ΤΕΕ (1984-2000). Είναι συγγραφέας τριών βιβλίων («Εισαγωγή εις την Θεωρίαν των Μικροκυματικών Στοιχείων», Εκδόσεις Σελλούντος, Αθήνα 1979, «Θέματα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας», Έκδοση ΔΕΗ, Αθήνα 1985 και «Οικονομική Ανάλυση Ηλεκτρικών Συστημάτων», Έκδοση ΤΕΕ, Αθήνα 2000), πλήθους επιστημονικών άρθρων και μελετών καθώς και άρθρων κοινωνικού, πολιτικού και οικονομικού περιεχομένου.

